

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tullii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

Liber tertius

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.
Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1133](#)

M. TULLII CICERONIS,

DE

LEGIBUS,
LIBER TERTIVS.

MARCHUS.

Sequar igitur, ut inquit, divinum illum virum: quem quadam admiratione comotus, sapius fortis laudo, quam ne cesset. A. t Floronem videlicet dicas, M. Istum ipsum, Attice. A. Tu vero eum nec nimis valde unquam, nec nimis sepe laudaveris, nam hoc mihi etiam nostrilli, qui neminem nisi suum laudari volunt, concedunt, ut cum arbitrau meo diligam. M. Bene hercule faciunt. quid enim est elegantia tua dignius? cuius & vita, & oratio consecuta mihi videatur difficulter illam societatem gravi eritis cum humanitate. A. Sanè gaudeo, quod te interpellavi, quandoquidem tam praelatum mihi dedisti judicii tui testimonium. Sed perge, ut cceperas. A. Laudemus igitur prius legem ipsam veris, & propriis generis sui laudibus. A. Sanè quidem, sicut de religionum lege fecisti. M. Videbis igitur magistratus hanc esse vim, ut presul, praescribatque recta, & utilia, & conjuncta cum legibus. Ut enim magistratus leges: ita populo presunt magistratus: vereque dici potest, MAGISTRATUM legem esse loquenter, legem autem, nonum magistratum. Nihil porro tam aptum est ad ius, conditionemque naturae: (quod cum dico, 2 legem à me dici, nihilque aliud intelligi volo,) quam imperium, sine quo nec dominus uila, nec civitas nec gens, nec hominum universum genus state, nec rerum uatura omnis, nec ipse mundus potest, nam & hic deo paret, & huic obediunt maria, terraque, & hominum vita iustis supremae legis obtemperat. Atque 3 ut ad haec ceteriora veniam, & notiora nobis: omnes antiquæ gentes regibus quondam paruerunt, quod genus imperii primum ad 4 homines iustissimos, & sapientissimos deferuntur; idque in rep. nostra maximè valit, quod ei regalis potestas præfuit, deinde etiam deinceps posteris prodebat: quod & in his etiam, qui nunc regnant, manet. Quibus autem regia potestas non placuit, non ii nemini, sed non semper uni patere voluerunt. Nos autem, quoniam leges damus liberis populis, & queque de optimâ rep. sentimus, 5 in sex libris ante diximus: accommodabimus hoc tempore ieges ad illum, quem probamus, civitatis statutum. MAGISTRATIBUS igitur opus est:

1. Cicero videlicet dicit.] Pall. Fab. S. Victoris dilig. nec remata videatur talis concordia.

2. Legem a me dici, nihilque aliud intelligi volo,] Ita Pal. quartus, reliqui, nihil aliud, quod & in eis non bas omnibus antecuum operi: huic grauam admovit secundus Victor. is enim deservit par illud vocum, secutus que cum Turnebus & Ald. Nepos, & alii, an recte nescio, nam quod Lamb. affectaverat duas illas dictiones delatas in Memmiano, nihil eum juvat: cum non confessa quo sint delera; certe non quo iure.

3. Ut adhuc exercitare venim.] Pal. quartus dicitque Victor: censor, nihil pejus, olim vulgati destituebantur pronomine haec, addita est ē libris.

4. Ad libitos iustissimos & sapientissimos.] Pall. quart. non ad libitos, & sapientissimos, vi datur queat minus necessarium, nam & iustissimus lib. v. c. Reges ad iugum omnes magistratus, non ambito populatus, sed sparsa inter haec misterio. Verum nihil pertendo.

5. In sex libris ante diximus.] Tres voces pr. ore non visuntur in Pal.

sine quorum prudentia, ac diligentia esse civitas non potest: quorum descriptione omnis reip. moderatio continetur. Neque solum iis prescribendis est imperandi, sed etiam civibus obtinerandi modus, nam & qui bene imperat, paruerit aliquando necessit. & qui modis parer, uidetur, qui aliquando imperet, dignus esse. Itaque oportet & eum, qui parer, sperare se aliquo tempore imperatum: & illum qui imperat, cogitare brevi tempore sibi esse parendum. Nec vero solum ut obtinerent, obediantque magistratibus, sed etiam ut eos colant, diligantque, praescribimus, ut Charondas in suis facit legibus. Noster vero Plato & Titanum è genere statuit eos, qui ut illi celestibus, siu in adversentur magistratibus. Que cum ita sint, ad ipsas iam leges veniamus, si placet. A. Mihiverò & ihud, & ordo iterum placet. M. JUSTA IMPERIA SUNTO; inque cives modesti, ac sine recusatione parento. Magistratus 8 nec obedientes, & noxiū ex eis, multa vinecula, verberib[us] ve co[re]cteo: ni par, majoris potestas, populus prohibebit: ad quas provocatio esto. Cum magistratus 9 indicabit, immagistratu; per populum multa pena certatio esto. Milites ab eo, qui imperabat, provocatio ne esto: quodque in, qui bellum gerat, imperabat; ius, rationeque esto. Milites magistratus 10 partiū iuri, plures in plura sunt. Milites quiibus iuste erunt imperato, coruque tribuni sunt. Domi paciū publicam custodiunt: vincula fonsum servant: capitalia vindicant: ei, argenteum, aurumve publice signant: lictus contractas judicant: quodcumque senatus creverit, agunt. Sunto adiutoris curatoris subi, annona, ludorumque sollemnum: aliquis ad hanc amplius gradum est primus adsumptus esto. Censores, populi exortates, soboles, familias, pecuniaque censento: ubi tempa, vias, aquas, ararium, vestigia tuunt: populique parti in tribus distribuunt: exin picuas, avitae, ieiuni, ordeneo parvus: equitum, pedis, mve prolem desribunto: cibis esse prohibento: mores populi regunt: problem in senatu ne relinquento: bino sunt: magistratum quinquenum habento: reliqui magistratus annui sunt: eaque potestas semper esto. Iuri disceptator, qui privata judicet, judicarve jubeat prator esto. si iuri erubis custos esto, 11 hinc potestate pari querumque senatus creverit, populisve sufficerit, toti sunt. Regio imperio duo sunt: inque præundo, judicando, consuendo, prætores, judices, consules appellantur, militia sum-

6. Sed etiam civibus obtemperandi modus.] Horomannus lib. viii. c. 7. Observat, habet pro adulterio non civibus, in hi non videbitur.

7. Titaniū è genere statu eis, qui ut illi celestibus.] Gul. elims collocat defectus nonam post eis, & legitque dicit, &c. videur sane aliquid defuisse.

8. Nec sed enim ex noxiū ex eis.] Membranæ nostre quatuor, & innoxium reperiuntur item in suis Turnebus: adeo ut ita refutendum videatur; vel certe, & in mea cetera.

9. Indicatio iugum.] Pal. quart. interregni, quomodo emendandum d' iugabat Gul. elims: sed non video: qui hec locum habere debeat prator esto, sic iamē etiam habeat Aldi v. us.

10. Parvus iuri plures in plura sunt.] Est à V. C. & Turnebos; aliquid non possem scire, nonne iuri plures in plura sunt?

11. Huius potestate pari quoque senatus, &c.] Vulgariter, hinc potestas patens. Quatenusque &c. al. era manavit à missi. Victorii.

1. Discor-

num sū habento, nemini parento. *Qui salutē populi suprema
est auctoritas.* Eundem magistratū, nō interfuerint decēm annis,
nequā capio. *Avitatem amali legē servanto.* *Aīt quādo
duallū gravissimū, iī discordiā eīvum esūnt, annū, nō am-
plius sex mēnūs, si senatus creverit, idem iurū, quod ad
unūs, tenet: uque ave sinistra dictus, populus magister
est. *Equatē cūqū qui regat, habetē pari iure cū eo,*
quicquidē erit p̄rū discepiat. *Aīt quādo consuli est,*
magistri populi; reliqui magistratūs de sūnt. *Anspici-*
parū sūnt: aliqū re se producunt, qui comitiatē creare con-
*fūlū rite possint. Imperia, potestes, legationes, cūm senatus
creverit populus uerū jussi sūnt, ex iobū excusū: diuilla jussi p̄fē*
*gunt: scū parūnt: s̄, & servos continent: populi sūi
gōnā augēnt: om̄nū cum laude redēntū: t̄i sūi ergo nō
quā legatis esto. Plebes quos pro se contra vim, auxiliis ergo
dēueni creassem, tribūni ejus sūnt: quēdquā īi p̄misib⁹nt,
quādquā plebē regāssim⁹, ratūs esto: sācīdū que sūnt: neu
plebē urbā tribūni relinquentur. Omnes magistratū anspic-*tiū,*
judicaturū habēnt: 3 ex quān̄ senatus esto ejus dī-*stra,*
ratā sūnt, aīt nō potestas par, majorū p̄misib⁹nt,
s. l. p̄scriptiā servanto. *Li ordo vīto vacato:* ceterū speci-*mena sūt cūrā magistratū, iudicia, populi iussa, vīta, bīra,
& om̄i suffragio cōcūscentur, optimaribus nota, plebi libera
sūt. *At si quā erit, quod extra 5 magistratū cōrātōrēs cūs-
sūt, qui arēt populu creatō, eīque jūs cārāndi dāt.* *Cum po-*
*pūlū, patrō & qū agendī jūs esto consuli, pretori, magistro
populi, equitūm, eīque, quem produnt patres cōfūlū ro-
gādāntū ergo: tribūni quos sibi plebē regāssim⁹ jūs esto cū
patrō agendī: & idem, ad plebēm, quod sūnt erit, furan-*to. Quā ium populo, quaue in patrib⁹ agēntū, nō dīca sūnt
Senato, qui nō aderit: aut iausa, aut culpa esto. Loco se-
natū, & modo orato: causas populi tenet. *Vñ in populo
sūnt.* *Pat, majorū potestes plus valēto.* *At qū turbā-
sūt in agendo, frāns dōtorū esto. Intercessor̄ rōi māla, salutē
cūrī esto. Qui agens, anspiciā se vānto, auguri parento,
p̄maligata, prop̄posita, & in xarātō sognita, agunt: 9 nec
plū, quam in singula rebus sāmel cōfūlūt: rem p̄ipūlū
dōcāt: docēt a magistratūs, pr̄vītūque patēntū. Pri-
mū nō irrogātō; de capito cūrī, nīsi per maximum cōm̄i******

statum, ollaque, quo confers in partibus populi locatis, 10 ne ferimus: donum nec capiunt, neve dant, neve petent, neve gerenda, neve gesta potestate. Quod quo earum rerum migratis, noctea poena par est, 11 Confers fide legem cufodinatio-
ne, 12 Privatis ad eos alia refutare: nec eo magis lege libens sumus. Lex recitat est. 13 Dicitem, & tibalem jubedo dati, qv. Quam brevi, frater, in conspectu posita est à te omnium magistratum descriptio: sed ea panè nostra civitatis; et si ex paulum allatum est novi. M. Recchissime, Quinte, anima advertis. hęc est enim 14 quam Scipio laudat in libris, 15 & quam maxime probat temptationem resp. quæ offici non potuisse, nisi tali descriptione magistratum, nam sic habetore, magistratus, hisque, qui placent, contineri temere & ex eorum compositione, quod cu-
jusque Reip genus sit, intelligi. Quis res cum sapientissime, moderatimque constituta esset à majoribus nostris, nihil habui, sane non multum, quod puraret novandum in legibus. A. Reddes igitur nobis, ut in religiosis lege fecisti, admonita, & rogau meo, sic de magistratibus ut disputes, quibus de causis maximè placet ista descriptio. M. Faciam, Attice, ut vis: & locum illius totum, ut à doctissimis Græciz quæsum, & disputatum est, explicabo: & ut inquit, nostra jura attingam. A. Itud maximè expecto differendi genus. 16 Atqui pleraque sunt dicta in illis libris, cum de optima rep. quereretur. Sed hujus loci de magistratibus sunt propria quædam, à Theophrasto primis, deinde à Dionē Stoico quæstia subtilius. A. Ain tandem? etiam à Stoicis ista tractata sunt? M. Non sanc, nisi ab eo, quem modò nominavi, & postea à magno homine, & in primis eruditio, Panzio. Nam veteres verbos tenus, acute illi quidem: fed non ad hunc usum popularem, atq; civilem, de rep. disserebant. 17 Ab hac familia magis ista manarunt, Platone principe: post Aristotele illustravit omnem hunc civilem in disputando locum, Heraclides Ponticus, profectus ab eodem Platone. Theophrastus vero 18 institutus ab Aristotele, habitavit, ut sit in eo genete rerum, ab eodemque Aristotele doctus Dicrathus, huic rationi, studioque non deicit. Post a Theo- phrasto Phaiereus ille Demetrius, de quo feci luprā men-
tione.

*P. Dixerit et ceterum sicut, annis, ne amplius.] Nescio à quo primū
nam in libro loquitur. G. Sanxone ad Lambino accedit certe ei plaz
temporis codex Turnebus in quo etiam sicut sicutus ne amplius, sed
Kas. Vict. I. brodat et ceterum sicut sicutus. Pall. ceterum sicutus ne amplius,
ceterum prius, ceterum sicutus, sicutus ne. C. L. Puecanus tenet abat, di
citur ceterum effici, annis ne. A. f. m. ne jen.
3. Atque agnoscitur ea magis per ipsa; reliqui magistrorum nefus
non recessit ab edito uno Victorio; praterquam quod consipic dixit
in aliis, videaturque Cicero deem juc tristibus D. Statori quod
nebulosum. Alter hæc Turnebus, alter P. Manutius, sed nostra
potest ueritatem habet; manu felsitum. Puecanus acceptat: Ir*

Ex quo sententia est.) Etiam heic adhæreo Victorianū, confirmata & inlata sū, quæ bussem queris; aut, ex quo hic. Turnebus habet ex
ibidem, utrumque: ut vix exiit iste.

*4. Can. i. ff. agit coniunctores. Inclinabat clarissimus Puteanus le-
t. can. i. ff. agit a se. non.*

6. Idem ad p[ro]positum q[uod] ad c[on]fusio[n]e er[et]. Est à libro S. Victoris item à divisione Turnebi cum ex libris, in v[er]o eius editione, c[on]fusio[n]e e[st] in r-

...tore quod censuram ins. pro ratiōnāliquā ē suis V. & Octōris, quid censuram quomodo & P. statim test. L. pīus i. b. II. Ann. a. LXXXI. cap. 2. idem

7. Atque turbos in agendo, &c., Legit Putaneus, Atq; nisi tribu
tur auctoritate.

8. Et si ut et cuncta agimus. Controversiam statutum movit huc et aratio
Bell. Manuties, varique locum vexat; verum n quanto fac illus e: at

9. Nec plusquam de pugnali rebus fratel consilans. Dele. T. simile vestrum
et cetero rite. 14

Gratias inter fabulandum calide conjectat puer.

10. Ne feruunt: denum ne cap.) Inserit præterea Victorius ne feruunt
vita ne faciuntur. denum, &c. sed neque id in n. si. neque in eod. nostris
apparet.

*11. Confessio fidei legem confidit.) Ita editio Ald 3 sic quoque vult
Tornibus ex scriptis libb. aut. vi mutatione confirm. Fabr. S. V Et
Pal. tert. confessio fidem legem est. ut cæsantum litterar. abit quarti. confessio
res in vulgaris confessio et fidei legem.*

12. *Priuari*. Ita editio V. etiorum confundit codex S. V. etioris priuatis reprezentans, erat scriptum priuatis, deinde à scriba i omniū fortale.

13. *Diferentia, & tabellam puebla datur*. Sic editio V. etiorum certe ne, accedit Pal. quartus ex hinc differunt. Ceterum Turnebus projectata in antiquis libris videlicet non sollecula, ut aliud quod G. et alii admodum

14. Quam & pro latastis libris & quam Reip. Nihil d' vertunt ab ha-

15. Et quoniam maxime probas inspirationis Risp.) Dilectori hoc in Fabr. S. Victor, ac remittit ad hunc medium ed. tione Aldi. V. fto. Tumebi, reliquaque; propterea nisi quartus, nam secundus. Tim.

16. Argui plere sunt dicta, cum dicit opima Republ querentem. Aufusum est enim verborum illam regiam, q. s. abundant edictiones quod faciendum fuit: quia nihil diligenter, & quoniam abs ciuent dicit opimam. I. 16. C. V. Victor. querente. I. 16.

7. ab hac familia magis ipsa, &c. Arguitur admodum corculum illud
Gali: 2. usq; ab Academia magis ipsa, &c.

18. *Institutus ab Archibaldo hab. sicut usq; ad. C. 3. Nemo autem est se prius imaginis in Turnebum habens, et hoc est primus pro centum; sed*

us dubit eam verissimam esse. Et gitur *babiloni* ΣΥΦΙΛΟΧΩΣΙΝ *Cir-*
us *dem explicat*, *plutonium* *e deo* *simile quod* *Tisicuan* *re-*
gitur *in* *Crenulando*. *universitas* *abundaverit* *poterit*.

in Ceylon. - *Urginea* (L.) *gigantea* (L.) *var.* *gigantea*.

erionem, mirabiliter doctrinam ex umbraculis eruditum. otioque, non modo in iolem, atque pulvrem, sed in ipsum discrimen, aciemque produxit. Nam & mediocriter doctos magnos in rep. viros, & doctissimos homines non nimis in rep. veritatis, multos commemorare possumus. Qui vero utraque re excelleret, ut & doctrina studiorum & regenda civitate princeps esset, quis faciliter, prater hunc, inventari potest? A. Puto posse, & quidem aliquem de tribus nobis. Sed perge, ut ceteras. M. Quod si tamen igitur ab illis est, placetne unum in civitate esse magistratum, cui reliqui parerent: quod exactis regibus intelligo plausisse nostris majoribus. Sed quoniam regale civitatis genus, probatum quondam, postea non tam regni, quam regis virtutis, repudiatum est, nomen tantum videbitur regis repudiatum, res manebit, si unus omnibus reliquis magistris imperabit. Quare nec Ephori Lacedaemoni sine causa a Theopompo oppositi regibus, nec apud nos confilicibus tribuni. Nam illud quidem ipsum, quod in iure positum est, haber consul, ut ei reliqui magistratus omnes parant, exceptio tribuno, qui post exitum ne id, quod fuerit esset: hoc enim primum minuit consulari jus, quod exitum ipse, qui eo non teneretur: deinde quod auctul auxiliu reliquis non modo magistris, sed etiam privatis, confiliis non parentibus. Q. Magnum dicit malum nam ista potestate nata, gravitas optimatum cecidit, convaluit, quejus munititudinis. M. Non est ita. Quinte, non enim ius illius solius superbi populo, sed violentius videri necessarie erat: quod posteaquam modica, & sapiens temperatio accessit, convertita lex in omnis est.

Deest omnium hujus legis capitum explicatio à principio, usque ad hoc caput, Domum cum l.

DOMVM GYM LAUDE REDEVNT. Nihil enim, præter laudem, bonis atque innocentibus, neque ex hostiis, neque à sociis reportandum. Jam illud apertum profecto est, nihil esse turpius, quam quemquam legari nisi reip. causa. Omittit quemadmodum isti legantur, atque gessent, qui legatione hereditates, aut syngraphas suas persequuntur. In hominibus est hoc fortasse vitium. Sed quarto, quid rapie sit turpius, quam sine procuratione senatus, legatus sine mandatis, sine ullo recip. munere? quod quidem genus legationis ego consul, quamquam ad commodum senatus pertinere videatur, tamen approbat se senatu frequentissimo, i niti mihi levissimum tribunus pleb. tum intercessit, sustulit, tamen minui tempus, & quod erat infinitum, annum feci. Ita turpitudine male, diuturnitate suolata. Sed jam, si placet, de provinciis discedatur, in urbemque redator. A. Nobis placet; sed iis, qui in provinciis sunt, minime placet. M. At vero, Tite, si parant his legibus, nihil erit his urbe, nihil domo sua dulicis: nec laboriosius, molestiusque provincia. Sed sequitur lex, quæ lancit eam tribunorum pl. potestatem,

1. Nihil mihi levissimum triplex. Ita vulgaris, editiones, miss. tamen ut & Victorini edit. levi. & infra pauli cap. 10. levi. & non longe forsan plures.

2. Cujus primum oratione recordari volumus brevi tempore recitat, multaque concessione & fiducia, nam sibi. Ita enim legendum: loquitur de Triumvirato porrectae velut de monstroso partu. Concretum intellige, non extamnatum & inquitur, ut censuit Turnebus; sed cujus membra male coalescunt: non descripta & ordinata, & iis locis numeris modisque posita; sed curbara, permixta & aliis alia præter naturam velut in terra sunt. Gravos.

3. Deinde cum esset esse legatus & tanquam. 1) Sic habent Pall. edd. Aldi, Victorini miss. Turnebi sibi leg. ex quo ille, pale Gayne facit. Gulielmus vero, oves legatus, noti sunt. 2) non enim in jure civili. Avarus ex conjectura, allegatus; Cancerus, allegatus. Putaneus necesse denuo Gravos. 3) Cetera fere cum odd. & miss. conseruantur, nisi quod abrogant, & uelut que patet, locus, gitur depositus, quem conjecturam faciat, est recte jacculo pescatur in pere; quamquam mihi neque Eu-

quæ in rep. nostra, de qua disteri nihil necesse est. Q. Ac mehercule ego, frater, quero, de ista potestate quid sentias. nam mihi quidem petifera videtur, quippe quæ in seditione, & ad seditionem nata sit; & cuius primum orum, si recordari volumus, inter arma civium, & occupatis, & obessis urbis locis procerum videmus. 2) Deinde cum esset citio legatus, tanquam ex xii. tabulis, insignis ad deformitatem pueri, brevi tempore creatus, multoque tertior, & foedior natus est. 4) Quem enim ille non edidit? qui primum, ut impio dignum fuit, patribus omnem honorem etipuit, omnia infama summis paria fecit, turbavit, misericordia: cum affixisset principum gravitatem, numquam tamen conquevit, atque ut Cn. Flaminium, atque ea, quæ jam, prisca sunt, relinquam; quid juris bonis virtus Tl. Gracchi tribunus reliquit? ethi quinquennio ante. D. Brutum, & Scipionem consules, quos, & quantos viros! homo omnium insimus, & torpidissimus tribunus pl. C. Curiatius in vincula conjectit: quod aniæ factum non erat. C. vero Gracchus & ruinis, & iis scis, quas ipse se projectiles in forum dixit: quibus digladiarentur inter lecives, nonne omnem reip. statum permutavit? Quidjam de Saturnini supplicio, reliquaque dicam? quos ne depellere quidem se sine ferro potuit resp. Cur autem aut vetera, aut aliena proferamus, potius, quam & nostra, & recentia? quis unquam tam audax, tam inimicus nobis fuisset, ut cogitaret unquam de statu nostro labefactando, nisi mucronem aliquo tribunum exacuisset in nos? quem cum homines scelerati ac perditio non modo ulla in domo, sed nulla in genete reperirent, genties sibi in tenebris reip. portuandas putaverunt. Quod nobis quidem egregium, & ad immortalem memoriam gloriosum, neminem in nos mercede ulla tribunum potuisse reperiiri nisi cui ne esse quidem licuisset tribuno. Sed ille quas stroges edidit? eas videlicet, quas sine ratione, ac sine ulla ipe bona furor edere potuit impetu beloz, multorum inflammatu furibibus. Quamobrem in ista quidem se vehementer Sallust probat, qui tribunus pleb. sua lege injurias faciendo potestatem adserit, auxiliu ferendi reliquerit: Pompeiumq; nostrum ceteris rebus omnibus semper amplissimis, summisque effero laudibus: de tribunitia potestate taceo. nec enim reprehendere liber, nec laudare possum. M. Vitia quidem tribunatus praecellere. Quinte, perspicies. Sed illi iniqua in omnibus accusanda, pretermissis bonis, malorum enumeratio, vii orumque felicitate. Nam isto quidem modo, & vel confutatus, vituperatio est, si consulum, quos enumerate nolo, peccata collegaris. Ego enim fateor in ista ipsa potestate inesse quiddam mali. Sed bonum, quod est quidam in ea, sine isto malo non haberebas. Num. Nam potestas est tribunorum pl. quis negat? sed vis populi multo favor, multoque vehementior, qua ducem quod habet, interdum lenior est, quam si nullum haberet. dux enim suo periculo progredi cogitat: populi impetus periculi rationem sui non habet. 7) At aliquando incendiatur, & guidem sapientatur, quod enim est tam desperatum

lium. neque Groteri conjectura difficeat.

4. Quemadmodum non edidit? 1) Sic Turnebus aliisque, verum V. & alterius notat quoniam enim non edidit. Palat. certius cum Lambi po-facit alterans, quæ enim illi non edidit. ceteris quarti pro edidit, addidit.

5. Rebus & iustis. Ita Tito, quem loquuntur Lamb. atque Aldus N. edd. vulgariter, sicut & recipit uocem, quod existat in iure, quoniam Palat. quarti pro emulo existit. Locus intime corruptus, alibet c' Turnebi parte vulgata lectio, nam statim post meritorum meminitur sequitur quæ tale quid aditum verbum digladiarentur.

6. Vel confutatus, vii orumque felicitate. Recepit contra omnes edd. hanc legationem repositam à concordi Palat. censentur nam sic loquitur Cicero frequentissime, aliquique. Vulgo vituperabilis est, quod liquet mihi pro gloria.

7. Et aliogaudia legenduntur: & quidam sepe sedentur. 1) Sic in omnibus præter quartum, rebus bentiens, & aliquando iudicatur, non male sed adhuc unus plusquam melioris nostre ceteris ascenderetur.

rum collegiorum, in quo nemo è decem sana mente sit? r quin per ipsum Ti. Gracchum non solùm nectus, sed etiam subditus intercessor fuerat. Quid enim illum alius percūlit, nisi quod potest item intercedendi collegae abrogavit; sed tu sapientia majori nihil vide. Concessu plebi apertis isti potestate arma ceciderunt: restincta seditione est: inventum est temperamentum, quo tenuiores cum principibus aquari se putarent: in quo uno fuit civitatis salas. At duo Gracchi fuerunt. Et præter eos quamvis enumeres multos licet; et cum deni creantur, nullos in omni memoria repetitis perniciosos tribanos? leveis, etiam non bonos fortassis placet, invidia quidem solum ordo caret: plebes de suo iure periculosis contentiones nullas facit. Quamobrem aut exigendi reges non fuerint: aut plebeis, non verbo danda libertas: que tamen sic data est, et unius præ artilis adiceretur, ut auctoritatē principium cedere. Nostra autem causa, que, optime. Et difficultate statim, incidit in tribunitiam potestatem, nihil habuit contentionis cum tribunatu. Non enim plebs in ciuitate nostris rebus invidit: sed vincula soluta sunt, et servita incita, adjuncto terrore etiam militari. Neque nobis cum illa rum pœna certamen fuit, sed cum gravissimo reip. te ipso: et cui si non ceſſarem, non diuturnam beneficium patria fructum tulisset. Atque hoc rei exitus indicavit. Quis enī non modo liber, sed etiam servus libente dignus fuit, cui nostra salus cara non esset? Quid si casus fuisset retum: quas pro salute teip. gessimus, ut non omnibus gratus esset: &c. si nos multitudinis vis futuris inflammatu invidia pepulisse, si tribunos aliquis in me populum, sicut Gracchus in Lenatem, Saturninas in Metellum, incitasset: ferremus, o Quinto frater! consolanteque nos non tam philosophi, qui Athenis fuerunt, qui hoc facere debent, quam clarissimi viri, qui illa urbe nullatenet ingrata civitate quam manete inimprobamus. At Pompejum vero quod una ista in reno ita valde probas, ut lati mihi illud vidēris attendere, non solūm ita quid esset optimum, videndum fuisse, sed etiam quid necessarium, et sensu enim deberi non posse huic ciuitati illam potestatem, quippe non tantoper populus noster ignorans expiaret, qui posset carere cogniti? sapientis autem civis fuit causam nec perniciosa, et ita populatur, at non posset oblixi, perniciose populasi civi non diligere. Seis solete, frater, in hujusmodi serarone, ut malum si posset, AD MODUM, dici. Et T. Proclus ita est. Quod autem equidem assentitur, tu tamen ad reliquias pergas velim. M. Perseveras tu quidem, & in tuum veterem sententiam permanes. Q. Nunc mehercale. A. Ego sane à Quinto

nostro dissentio. Sed ea, que restant, audiamus. M. Deinceps igitur omnibus magistratibus auspicio, & judicis dantur: judicia, ut esset populi potestas, ad quæ provocatione: aspicio, ut malitos inutiles comitatus, probabiles impedit motu: sepe enim populi imperium injustum, auspicio di immortales representant. Ex his autem, qui magistratum ceperunt, quod senatus efficit, popularer sine nemine in summum locum, nisi per populum, vere, sublata cooptatione censoria. Sed præstio est hujus virtutis temperatio, quod senatus lege nostra consumatur auctoritas. Sequitur enim: Eius DSCRIBTA SUNTO. Nam ita res habet, ut, si senatus, dominus sit publici consilii, quodque is crevet, defendant omnes: & si ordines reliqui, principis ordinis consilio temp. gubernari velint, possit ex temperatione juris, cum potestas in populo, auctoritas in senatu sit, tenet ille moderatus, & concors ciuitatis status, præsternit si proxima legi parebit. Nam proximum est: IS ORDO VITIO CARETO, CETERIS SPERCI MENTESTO. Q. & Præclaræ vero, frater, ista lex est, & laudatur, ut virtus caret ordo, & censore quicunque interpretetur. A. Ille vero, eti est totus tuus ordo, gravissimamque memoriam retinet consilium sui, pace tua dixerim, non modò censores, sed etiam judices omnes potest defatigare. M. Omitte ista, Attice, non enim de hoe senatus nec his de hominibus, qui nunc sunt, sed de futuris, si quicunque forte his legibus parere voluerint, haec habetur oratio. Nam cum omni virtus carere lex jubet, ne veniret quidem in euordinem unquam virtutis particeps. Id autem difficile factu est, nisi educatione quadam, & disciplina: de qua dicemus aliquid fortasse, si quid fuerit loci, aut temporis. A. Locus certè non debet, quoniam tenet ordinem legum: tempus vero largitur longiudo diei. Ego autem, etiam præterier, repeatem à te istum de educatione, & de disciplina locum. M. Tu vero & istum; Attice, & si quem alium præterit. Ceteris specimen esto. quod si est, tenemus omnia. Ut enim episcopatibus principum, & virtutis in se flet tota ciuitas: sic emendari, & corrigi contendentia. Vir magnus, & nobis omnibus amicus, L. Lucullus, & offerebatur quasi commodissime respondisset, cum esset objecta magnificentia villæ Tufclanzæ, duos se habere vicinos: superiorem, equitem R. inferiorem, liberinum: quorum cùm essent magnifica villæ, concedi fibi oportere, quod iis, qui tenuioris ordinis essent, liceret. Non vides, Luculle, à te id ipsum natum ut illi cuperent, quibus id, si tu non faceres, non licet. Quis enim ferret istos, cum videtur eorum villas signis, & tabulis resertas, partim publicis partim etiam sacris, & religiosis? quis non

fratrem

1. Quæpridem Tib. Gracchum non solūm natus, sed & & Varie agitantur. Taronibus ita edidit ut scripti. Victorii vero editio, quin * per scripti. Pal. tert. omittit eti ipsi, in reliquo cum vulgaris concinens, etiam taliquid magis natura, quin ipsam Tiberium Gracchum non solūm rebus, sed etiam fiducia intercessor ferocia, de quo miraculo ad ingensitudinem refrendem centeo. Parte ex nostra lectione: concinnat Gallo, vulgo, aut, quod verisimiliter potest, nigellus. Pausanias edidit, quod per dictum Tib. Gracchum, non solūm vestitus, sed etiam subiectus intercessor ei, sicuta, vocē ferat, quod sequeratur in vulgaris. Ego, quod Victorini, Turnebus Ald. Paus. præterea cum quarto S. Vict. His coll. retinens, exhibendum duxi.

2. Omnes ergentes, nullus in eis membris repries perniciosa Tr. bonos? locis animaibus fastigis plures? S. & m. Pall. Fabr. Interrogat omnibus immixtae judicium locum Gallo, nam quod aliis non inferuntur, contra me est: siquicunque leviora diffinitoria sensus jugator.

3. In malo jo acerbitate additissima.) Sic insi. Et ead. Lambinus (sa) libido legi dñe immixxit. Gulielmus ex conjectura adhuc eretur, quod non probat, quod legie erat: scimus Turnebi commentarium.

4. Amis matricis, aut sù ferentes infamia in rivis populi posse, etiamque de qua non populam. Malumus Turnebus & Manutius Nep. leggi, quam va gamini? sicut etiam, si usq. in dies populiferae solvantia: q. & s. nov. loca in nulli etiam ex misericordia corruptus. Lambinus, non alioq. novi post Turnebum & Manutium repudie videtur, sententia omnes nulli præstis lega. Pausanus adquiescit nostris le-

ditioni; sed maliest scripsi, præcūsis, si quia sic in me, recisis intermixtis.

5. Propterea enim debet esse ista. Sic omnes edd. elegantissime sic etiam Ovid. Epistola Paridis. At Pall. itemque Fabric. delerit.

6. T. Proclus ita est. Q. Haud quidem. Sic dicitur ex Victorio, Turnebi, Manutio Nep. vulgo: & Proclus ita sicut: hanc quidem. m. Pall. Fabr. S. Victor. P. (scripti) aut equidem. ut vulga integræ Lambinini, & contra libet illi, et.

7. Ego autem, qui magistratum experior, quod senatus efficit, populare sum. Non sustinui sequi conjectoram Turnebi, restringens populare est, etiam vulgariter lectionem tuantur mss. S. Vict. Fabr. Pall. terra (nam quart. hic deficit) utque adeo visitator in edd. Ald. Vict. ceterum pro solitariae conservatæ emporid. Pal. tert. Fabr. sublata eti corporis censio. Lambinus quidlibet, licet.

8. Præclaræ vero, frater, ista lex est, ex lai patet, ut virtus caria ordo, co-constituta queat. Ita Turnebus, quem sequitur nobis Ald. Nep. Michael. Brutus vulgo ista deus, sed & alia ut & virtus caria vnde, & ut constat. Et quænam alia præstis. Mss. Pallat. edit. Victorini, Turnebi, vulgo deest.

10. Efferebatur, quæ commisit m. respondisset.) Parvi editioni: Victori, Turnebi aliorumque: & minus dubius litteris hanc lectionem præstant Palatinæ Membranæ; in iis pro efferebant, & ferbant. vulgo ferbant quæ commisit m. respondisset.

frangere eorum libidines, nisi illi, qui eas frangere debent, i cupiditatis ejus iem tenerentur? Nec enim tantum malum est peccare principes (quamquam est magnum hoc per se ipsum malum) quantum illud, quod permulti imitatores principum existunt. Nam iecit videtur, si velis replicare memoriam temporum, qualis cumque summi civitatis virtu fuerunt, taem civitatem fuisse: quicunque mutatio morum in principibus existiterit, tandem in populo securutam. Idque haud paulo est verius, quam quod Platonis nostro placet, qui musicorum cantibus aut mutatis, mutari civitatum status. Ego autem nobilium vita, vi tueque mutata, mores mutari civitatum puto. Quo pecuniosius de rep. merentur virtutis principes, quod non solum virtus concipiunt ipsi, sed ea infundunt in civitatem: neque solum obsunt, quod ipsi corruptuntur, plusque exemplo, quam peccato nocent. Atque haec lex dilatata in ordinem cunctum, coangustari erit potest pauci enim, atque admodum pauci, honore & gloria amplificati, vel corruptere mores civitatis, vel corrigere possunt. Sed hęc & nunc satis, & in illis libris tractata sunt diligenter. Quare ad reliqua veniamus. Proximum autem est de suffragio: quoz iudeo nota esse optimis, populo libera. A. Ita mehercule attendi, nec satis intellexi, quid ibi lex, aut quid verba ista vellent. M. 2 Dicam, Tite, & versabor in re difficulti, ac multum, & læpe quæsta: suffragia in magistratu mandando, 3 aut reo judicando, aut lege, aut rogatione scienda clara, an palam ferre, melius esset. Q. An etiam id dubium est? Q. Veror, ne à te ruris discentiam. M. Non facies, Quinie, nam ego in ista sum sententia, qua te fuisse semper scio, nihil ut fuerit in suffragiis voce melius, sed, obtineri non possit, videndum est. Q. Frater, bona tua, via dixerim, ista sententia maximè & taliter imperitos, & obet sapientissime teip. cum aliquid veram, & rectum esse dicitur, sed obtineri, id est, obsecuti populo, negatur. Primum enim obsecritur, cum agitur levere: deinde vi opprimi in bona causa, est melius, quā malē cedere. Qui autem non sentit, auctoritate omnem optimatum tabellarium legem abstulisse? quam populus liber numquam desideravit: idem oppresius dominatus, ac potentia principum, flagitavit. Itaque graviora judicia de potentissimis hominibus 4 existant voces, quam tabella. Quamobrem suffragandi nimis libido in non bonis causis expienda fuit potentibus, non latebranda populo, in qua bonis ignorantibus, quid quisque sentiret, tabella virtuolum occultaret suffragium. Itaque isti ratione neque lator quicquam est inventus nec auctor umquam bonus. Sunt enim quatuor leges tabellariae: quarum prima de magistris mandandis: ea est Gabinia, lata ab homine ignoto, & sordido. Secuta biennio post Cassia est, de populi iudicio: ea à nobili homine lata

1. Cupiditatis ejusdem tenerentur: 2. Non male Victorius. Eudem ten-
tentur, sed quandoquidem Palatini. Fabr. S. V. Etioris conscientiam con-
Tennebo, n. hil. sum mactare; Lambus ex conjectura Masutii cap-
dicatus esse credimus. contra omnes libros.

2. Dicam, Tite, & profaber. Achæstius tribus m. Pall. V. & Fabr.
videbat que adeo mirum, cur nunc quam semper Titem compellabat. Atticum nominet: quippe & inter amicos, gaudens præsumme mol-
les. Accula.

3. Juveo, judicando aut legi aut rigoribus secessanda clara an palam ferre
melius esset. Sic Victor us, abs dubio ex his v. g. Aut de res ju-
dicando, quam in legibus regatissima clara an palam ferre. Et forte nulla est e-
ditio, que non variet in hoc loco.

4. Estas voces quam tabella. Contraria: editiones amplecti sumos
V. Etior. I. & onus, quam stabilitate Palat. rem Ald. voces: ac si quis in-
trospiceret, præferet nostrum vulgo & res.

5. Atque omnis rumuscus popularis ratione accipiuntur. Ita cum Victorio, malus: vulgo tamen non male: atque omnis rumuscus popularis ra-
tione accipiuntur.

6. Cuius ne redire quidem adhuc, salutem à bonis posuit effere. M-
tor Lambinum unde nob̄ seduxerit illud suum auferri, certe à nob̄
fiant m. S. V. & Fabr. Palat. editionesque adeo omnes.

7. Dicuntque quid adhuc, se ne apprimet C. Popilium, nec nisi & ri- publ.

est, L. Cassio, sed, pace familiæ dixerim, dissidente à bonis, 5 atque omni rumuscus popularis ratione aeu-
pante. Carbonis est tercia de iubendis legibus, ac vetera,
dis, seditionis, atque improbi civis: 6 cui ne reditu, qui
dems ad bonos, salutem à bonis posuit effere. Uno in ge-
nere relinqui videbatur vocis suffragium, quod ipse Cas-
sius excepterat, perduellionis. Dedit huic quoque iudicio
Cælius tabellam, 7 docuitque quoad vixit, le, ut oppri-
met C. Popilium, nocuisse & reip. Et ayus quidom noster
singulare virtute in hoc municipio, quoad vixit, teflith M.
Gratidio, cuius in matrimonio sororem, aviam nostram,
habebat, ferenti legem tabellariam, excitabat enim au-
etus in simulo, ut dicitur, Gratidius, quos post & filius e-
jus Marius 9 in Agæo excitavit mati, ac nostro quidem.
Quoi cum res esset ad se delata, Scæurus consul, Ultinam,
inquit, M. Cicero, isto animo, atq; virtute in summa rep.
nobiscum versari, quam in municipalis maluisses. Quam-
obrem, quowam non recognoscimus nunc leges populi R.
sed aut reperimus eruptas, aut novas scribimus: non quid
hoc populo obtineri possit, sed quid optimum sit, tibi di-
cendum puto. Nam Cassius legi culpam Se pio tuus suffi-
nit, quo auctore lata esse dicitur. Tu, si tabellariam rule-
ris, ipse prestabis, nec etiam mihi placet, nec Attico no-
stro, quantum e vultu ejus intelligo. A. Mihi vero nihil
umquam populare placuit: eamque optimam temp. esse
duco, quam hic consul constituerat, 10 quo sit in potestate
optimorum. M. Vos demum ut video, legem antiqua-
tis sine tabella. Sed ego, eti satis dixit pro se in illis libris
Scipio, tamen libertatem istam largior populo, ut & austro-
ritate valeant, & utantur bonis. Sic enim à me recitata lex
est de suffragio: Opimatus nostra plebi libra fuso. Quo
lex hanc sententiam continet, ut omnes leges tolleret,
quo postea latæ sunt quæ tegunt omni ratione suffragium,
ne quis insipiciat tabellam nego, ne appetet. Ponticus etiam lex
Maria fecit angustos. Quæ si opposita sunt ambitionis,
ut sunt ferè non reprehenda. Si valuerint tantu[m] leges,
ut ne sint ambitus: habeat sane populus tabellam, quæ
vindicem libertatis, dum modo hac optimo cuique, &
gravisimo civa ostendatur, ultero offeratur, 11 ut in eo
sit ipso libertas, in quo populo potest: honestè bonis gra-
tificandi datur. Eoque nunc si illud, quod à te modo,
Quinie, dictum est, ut minùs multos tabella condemnet,
quam solebat vox, quia populo licere satis est. Hoc retento,
reliqua voluntas auctoritati, aut gratia traditur. Itaque, ut
omittam largitione corrupta suffragia, non vides, si quan-
do ambius hileat, quæ in suffragiis quid optimi viri sen-
tiant? Quamobrem lege nostra libertatis species datur,
bonorum auctoritas retinetur, contentionis causa tollitur.
Deinde sequitur, quibus ius si cum populo agendi, aut
cum senatu, gravis, &, ut arbitror, præclaræ lex. 12 Quæ
cum

Merus dies hic est à Turnebio, quem sequitur Lambinus. Vulgaris ni-
bil intricatus, deinceps quid vixit, sed ut apparet ex Cal. in pipulum
ex reprob. Pugnus emendat: onus hanc quoque probat, n. si quod
poterat retinere possit dolus, decur ad ann. in urbe conditæ D. XLV.

8. Filius ipsius Marcius, I. amembrant Pall. V. & ed. Turnebus acci-
dunt m. S. Victor. Fabr.

9. In Agæo exercitari mari, ac nosse quidem. Quis cum res esset? Sic e-
legantissimus V. Etiorius, vulgo, mari, exercitari, qui denique cum res esset
ad se del Lambinus, ut captus. Ita si viri erat, ad placitam interpolat;
nefecerit an ex libro an de conjectura; & si Claudio Pœtus: filius
commisceatur. Gruterus patris sui harulationes, inter quas & hæc, ac
nosse quidem avocatio, &c.

10. Quæ si in postquam optimorum. Restituum: i. nam elegan-
tiam Ciceronis ex m. S. V. Etioris 2. non ed. V. Etior. & hec si p. per
Toscanas emendavimus in Crepusculo Tullianum & sic expiandum
loquitur

11. Ut in istis ipsi liberas, in quo populi p. restituit. Præculi T. Turnebus
etiam i. d. catam & alteram, ab ipso ex v. eti libro, alioquin non
displacet V. Etior: ut in eis ipsa libera sit quid pipulus per vulgata habet,
ut si ipsa libertas, in quo populus cum Turnebus facit codex S. V. Etior.

12. Quæ cum populo, queque in per. sua agentur. Turnebus ita edidit.
cetera ed. duabus sociis minus cum populo.

aut petulo, queque in patribus eguntur, media sunt: id est, modesta, siue sedata. Actor enim moderatur, & fngit non modo mentem, ac voluntatem sed per vultus eorum, apud quos agit, quod in sententia non difficile est, est enim sententia, cuius non ad auditorem referatur animus, sed qui per se ipse spectari velu. huic iusta tria sunt: ut adit, nam gravitatem res habet, cum frequens ordo est; ut ioco dicat, id est, rogat: ut modo, ne sit infinitus: nam brevitas, non modo securitas, sed etiam i oratoris magna lucet in sententia. Nec est unquam longa oratione uten dabo, nisi aut peccante senatu, quod fit ambitione seipsum, nullo magistratu adjuvante, tolli diem utile est: aut cum tanta causa est ut opus sit oratoris copia, vel ad horandum, vel ad docendum: quorum generum in utroque magno noster Cato est. Quodque addit, causas populi tenet, et ieiunior neccliarium nostre temp. idque late patet, quid habeant lumen quid valat ex ariano, quos socios resp. habent, quos amicos quos stipendiarios, qua quisque sit lege, conditione, foedate: tenere consuetudines decernendi, nosse exempla majorum. Videris jam, genus hoc omne scientis, diligenter, memoria esse, sine quo paratus esse senator nullo pacto potest. Deinceps sunt cum populo actiones: in quibus primum & maximum, *Vu absto.* nihil est enim exitiosius civitatibus, nihil tam contrarium juri, & legibus nihil minus civile, & humanum, quam , composita, & constituta rep. quidquam agi per vim. Parere iubet intercessori: quo nihil praestans. impediti enim bovari amorem melius, & quam concedi malo. 4 Quod verò adiutori jubeo esse fraudem, id totum dixi ex Crassis, sapientissimi hominis sententia: quem est senatus secutus, cum decresserit. 5 C. Claudio consule de Cn. Carbonis seditione, invito eo, qui cum populo ageret, seditionem non posse fieri, quippe cui licet concilium, simulique intercessum, turbarique coepit sit. dimittere. 6 Quod qui peranovet, cum agi nihil potest, vim querit, cuius imponitatem amittit has legem. Sequitur illud: *Inter se non mala, salutari civis esto.* Quis non flaudioscere, subveniret, hac tam praelata legis voce laudatus? Sunt deinde posita deinceps, qui habent usus etiam in publicis iniunctis, atque legibus: *auficia servante, augui parente.* Et autem boni auguris, meminisse maximis reip. temporibus nescire. Sledere: Jovique optimo, maximo, se consilium, atque administrum datum, ut sibi eos, quos in auspicio esse iugulerit: cœlique partes tibi definitas esse iugulatis: 7 de quibus sepe operi referre possit. Deinde de promulgatione, de singulis rebus: *agendis, de privatis, magistratibus audiendis.* Tum leges præclarissime de xii tabulis tractare duæ: quarum altera privilegia tollit:

altera de capite civis rogari, nisi maximo comitiatu, vetat.
8 nondum initis sedutius trib' pleb'. 9 Negotialis quidem
admirandum tantum maiores in posterum providisse: 10 in
privatis homines leges ferri noluerunt: id est enim privi-
legium: quo quid est injuriosus? cum legis hac vis sit, 11 si ci-
tum est jussum in eis? ferri de singulis nisi centuriatis
comitis noluerunt. descriptus enim populus censu, ordinibus,
et atribus, plus adhibet ad suffragium consilii,
quā fūse in tribus conylocatus. Quod verius in nostra cau-
sa vir magni ingenii, summaque prudentia L. Cotta, dice-
bat, nihil omnino actum esse de nobis. prater enim quam
quod comitis illa essent armis gesta servilibus, praterea
neque tributa capituli comitia, rata esse possent, neque illa
privilegii: quo cetero nihil nobis opus esse lege, de quibus
nihil omnino actum esset legibus. Sed vobis est & nobis,
& clarissimi virtutis melius, 12 de quo servi, & latrones fei-
uisse te aliquid dicere, de hoc eodem cunctam Italiam,
quid sentire, ostendere. Sequuntur de capitis pecunias, &
de ambitu legis. Quæ cum magis iudicis, quam verbis
fanciaria sint: adjungitur, nonna pœna patere, ut in suo
vitio quisque plectatur: vis, capite: avaritia, multa: ho-
noris cupiditas ignominia lanciat. Extrema leges sunt
nobis non usitatae: reip. necessariae. Legum custodiad
nullam habemus, itaque haec leges sunt, quas apparatores
nostrí volunt: à librariis petimus, publicis litteris con-
signamus memoriam publicam nullam habemus. Graci
hoc diligenter: apud quos *νομοφύλακες* creantur; nec hi
solam litteras (nam id quidem etiam apud maiores no-
strós erat) sed etiam facta hominum observabant, ad leges
que revocabant. Hæc debet cura censoribus: quandoquidem
eos in rep. semper volumus esse apud eosdem, qui magis-
tratus abierint, edant, & exponant, quod in magistratu
gesserint: deque iis censoribus præjudicent. Hoc in Gracianis
publice constituitur accusatoribus. Qui quidem graves
esse non possunt, nisi sint voluntarii. Quocumque melius est
rationes referti, caufamque exponi censoribus: integrum
tamen legem accusatori, judicioque servari. Sed satis jam
disputatum est de magistratibus, nisi forte quid desidera-
tis. A. Si nos taceamus locus ipse non admonet, quid tibi si
deinde dicendum est? M. Mithine? de iudicis arbitrio, Pon-
poni: id est enim junctum magistratibus. A. Quid? de
jure Populi R. quemadmodum instituisti, dicendum nihil
putas? M. Quid tandem hoc loco est, quod requiras?
A. Egone? quod ignorari aib[us] qui in rep. versantur, iuris
piissimum puro. Nam ut modo à te dictum est, leges 13 &
librariis lego: sic animadverto, 14 pterosque in magistra-
tibus ignorantie iurio sui tantum sapere, quantum appa-
ritores velint. Quamobrem, si de factorum alienatione
Minim m dicen

Mmmmm diseas

1. Quare magna laus est in scientie. Pocessus debet, tanquam gloriosa, est in scientia, quod nemini non adprobandum videatur.

¹ Non periclitare. Retinui Tornebi lectionem; adnitente
nam Lambino & Palli membranis; nec longe abeunt S. Victoris.
Tibi ingentem periclitare. v. *legitimitate.*

3. *Quam crudel mea.* Malvissit Puteanus, malam.
4. *Quod verbi alterius inebet iste scandens.* S. Victor. edit. Vict. Turnebi
quod scandens reto. cum Tornebo, culpam ac poenam interpretare,
reto: tamen subito loce scandens.

3. *Claudius* & *consul de Cu. Carbonis sedis sine referentia in ito.* Toerneboeck deinceps haec commendat o, qui eam ex veteri libris emiri: acced. quo proponit & V. Victorius zentum in C. pro Cu. demutamus. vixit: C. Claudius amplissimis Cu. bona sedis in iure referentes invitis que varietas unde

6. Quod qui permisit Rectius arbitratur d. loco Pighius, permisit.

7. De quibus sepius et ferre posse. Non auctor sum conjectoram
Maxutii in textum recipare, e quibus sepius et perferre posse; quam-
quam tam valde laudet Lambinus, et recepte esse Turnebus, praetextum
cum et Victoriae letationi sensu non constat.

8. Nudem iacuam sed et ipsa Tr. bona plib.) Variis confusca us locis.
Tuncbus quia in illis inveniat, his invenientur reponit. Lambinus et-

—
—
—
—
—

*guiris omnino mibi, ut verum fateor, præ reliquis aliis beatis Galilieus
conjectura, manu ex Turnebio articulans.*

9. Negotialis quidem ad eandem.) Etiam insigniter corruptum locum sic legi in mil. notat Turnebus. Volebat ille negotiis. Victoria edidit negotia ^{et} quidem. Bosius ex conjectura: nec huc fuisse est admir

esterum Caserarum, neclo quibus opibus freuis, exhibuit: negotia si quidem admirandum, & contra misi nihil conari potu. Lambinos ederat, vere, mundum exquisit sed ritibus propriis ne cogitaret quidam, ex quo habuisset conjectura. Puteani, liquet ex nomine eis, quas filii Petrus Gruterus habuit.

II. *Siculum* est *opus* in *versus* 2. *foris* de *singulis*. Hoc est *missi*. *omnibus* *lectio* *quam* *Victorius* *suā* *editione* *expressis*, *reperi* *qui* *postea* *in* *V.* *L.* *Turnebus* *conjectat* *ramen*. *Lambino* *secundas* *agente*, *seitum* *est* *C.* *silvam*, *ad* *quoniam* *pertinac* *ter* *postleam*. • *E. Fab.* & *Pai.* *determinant*.

11. *Eduardus p[re]dictus p[ri]mo tenuit & habuit & p[re]dicti ostendunt
regis gratia p[ro]p[ri]e[t]atib[us] d[omi]nionem facere.*

12. *D[omi]n[u]s se[ns]i & laetare scripsi se.* Recepimus hoc est in omni
fere edd. a Turnebi conjectura nam Viet ed cod esque miscit vel
trans pat patruus.

13. *A lib[er]to l[et]u*. Placebat Puteano feri. Tambiaco esti.

13. A libertate legi.) Placebat Puteanus legi. Lambino peti.
14. Quisque in magistris tribus, &c. Idem Puteanus, quicquid magistratus, &c.